

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים  
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים  
מועד הבחינה: קיץ תשס"ט, 2009  
מספר השאלון: 24,022303

## היסטוריה

3 יחידות לימוד

### הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שמונה נושאים, ועליך לבחור בשלושה מהם. בכל נושא שני פרקים, ועליך לענות על שתי שאלות:
- |                       |   |                        |
|-----------------------|---|------------------------|
| שאלה אחת מהפרק הראשון | – | 20 נקודות              |
| שאלה אחת מהפרק השני   | – | $13\frac{1}{3}$ נקודות |
| סה"כ לנושא            | – | $33\frac{1}{3}$ נקודות |
- (לכל נושא –  $33\frac{1}{3}$  נקודות; סה"כ – 100 נקודות)
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).  
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

**בהצלחה!**

/המשך מעבר לדף/

## ה ש א ל ו ת

בשאלון זה שמונה נושאים (1-8). בחר בשלושת הנושאים שלמדת, וענה על שש שאלות בסך הכול, לפי ההוראות.

### נושא 1 – הפעילות הציונית בארצות האסלאם בימי מלחמת העולם השנייה והעליות הגדולות מארצות האסלאם בשנים 1948-1967

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:  
על אחת מהשאלות 1-2 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 3-4 (פרק שני).

#### פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 1-2. (20 נקודות)

#### 1. תהליכי שינוי בארצות האסלאם

א. לפניך קטע המתאר תהליכים שהתרחשו בארצות האסלאם והשפיעו

על יציאת יהודים מארצות אלה.

קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

"תהליכי המודרניזציה הולידו את התנועות הלאומיות בארצות האסלאם, והמדינות הלאומיות שנולדו מהן העמידו את המיעוטים האתניים והדתיים במצב קשה. מה עוד שהמאבק של התנועות הערביות הלאומיות לעצמאות נוהל בעיקר נגד מדינות אירופה הקולוניאליות, ורוב המיעוטים והיהודים בכללם זהו כבני ברית של השליטים האירופאים השנואים. במקביל נולדה הלאומיות היהודית והזרם הציוני שלה, שנקלע לסכסוך עם הפלסטינים. כלומר, נוצרו התנאים לזרות את היהודים שחיו בארצות האסלאם עם אויבי הלאומיות הערבית".

(מעובד על פי י' צור, "העלייה מארצות האסלאם", צ' צמרת וחי' יבלונקה [עורכים],

העשור הראשון תש"ח-תשי"ח, יד בן צבי, ירושלים 1997, עמ' 58)

הסבר, על פי הקטע, את הגורמים לעליית יהודים מארצות האסלאם, והצג גורם נוסף

(שאינו מוזכר בקטע) לעלייה זו. (11 נקודות)

ב. הפרהוד (יוני 1941) – תאר את האירוע, והסבר שתי השפעות שהיו לו

על יהודי עירק. (9 נקודות)

## 2. עליית יהודי צפון אפריקה בשנות ה-50 וה-60

- א. תאר והסבר את מדיניות השלטון הצרפתי בתוניסיה כלפי עליית יהודים לישראל בשנים 1950-1956, ואת היחס של התנועה הלאומית התוניסאית לעלייה זו. (10 נקודות)
- ב. מדוע התנגדה ממשלת מרוקו לעליית יהודים לישראל בשנים 1956-1961? ציין את נתיבי ההברחה ממרוקו, והצג את דרכי ביצוע ההברחה. (10 נקודות)

פרק שניענה על אחת מהשאלות 3-4. (13  $\frac{1}{3}$  נקודות)

3. הסבר את הסיבות שהביאו את ממשלת עירק לחוקק את "חוק הוויתור על הנתונים" (1950).  
כיצד השפיע חוק זה על היהודים בעירק?
4. הסבר שלושה גורמים שזירזו את יציאת היהודים ממצרים, ממלחמת סיני (1956) עד 1960.

**נושא 2 – מעיל תשבץ – מפגש בין יהדות לאסלאם בימי הביניים**

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:  
על אחת מהשאלות 5-6 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 7-8 (פרק שני).

**פרק ראשון**

ענה על אחת מהשאלות 5-6. (20 נקודות)

**5. יהדות ואסלאם – דמיון ושוני**

- א. הצג את מאפייני דמותו של אברהם על פי מסורת האסלאם, והסבר מדוע היה חשוב לאסלאם לאמץ את דמותו של אברהם. (9 נקודות)
- ב. בין היהדות לאסלאם יש דמיון רב. הצג שלושה הסברים לדמיון זה. (11 נקודות)

**6. "להיות יהודי בעולם מוסלמי"**

- א. מהי פרשת האסלום של המונחונדון, וכיצד היא השפיעה על יהודי המגרב ויהודי ספרד בטווח הקצר ובטווח הארוך? (9 נקודות)
- ב. הסבר את הגישה של הרמב"ם לדת האסלאם. כיצד השפיעה גישה זו על יחסו לפרשת האסלום? (11 נקודות)

**פרק שני**

ענה על אחת מהשאלות 7-8. (13  $\frac{1}{3}$  נקודות)

7. הגדר מה הם "תנאי עומר".  
הצג את מטרותיהם, והסבר כיצד מטרות אלה באו לידי ביטוי בסעיפי המסמך.
8. הצג את המאפיינים של הסוחר היהודי בארצות האסלאם בימי הביניים.  
ציין תחום אחד שעסקו בו סוחרים יהודים ותחום אחד שנמנעו ממנו, והסבר מדוע נמנעו מתחום זה.

### נושא 3 – קהילות יהודי קרקוב בתקופת השואה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:  
על אחת מהשאלות 9-10 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 11-12 (פרק שני).

#### פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 9-10. (20 נקודות)

9. מדיניות הנאצים כלפי היהודים בקרקוב

א. הצג את דרך ההקמה של היודנראט בקרקוב ואת התפקידים שהוטלו עליו. הסבר את הקשיים של היודנראט בהתמודדות עם התפקידים שהוטלו עליו. (11 נקודות)

ב. לפניך קטע מדברי המושל הכללי של הגנרל-גוברנמן, הנס פראנק (אפריל 1940).

קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריי.

"אם בדעתנו לשמור כראוי על סמכותה של המדינה הנציונל-סוציאליסטית, הרי זה בלתי אפשרי שנציגי המדינה הזאת ייאלצו, תוך כניסה ויציאה מבתיהם, להיתקל ביהודים ויהיו נתונים לסכנת המגפה. זהו דבר בלתי נסבל לחלוטין, שאלפי אלפים של יהודים יתגודדו ויגורו בעיר, שהפיהרר העניק לה את הזכות הגדולה לשמש מקום מושב לשלטונות הרמים של הרייך".

(יומן העבודה של פראנק, ארכיון יד ושם, JM/21)

הסבר כיצד השפיעה העמדה של המושל הכללי על מדיניות הגרמנים כלפי היהודים בקרקוב. (9 נקודות)

10. החיים בגטו

א. הסבר את מדיניות הגרמנים בנוגע לאספקת מזון לגטו, והצג את דרכי ההתמודדות של היהודים בגטו עם מדיניות זו. (9 נקודות)

ב. לפעילות שהתקיימה בגטו קרקוב בתחום התרבות היו תפקידים שונים.

הסבר מדוע התירו הגרמנים פעילות זו, ובמה היא סייעה ליהודים.

הבא שלוש דוגמאות לפעילות תרבותית-חינוכית בגטו. (11 נקודות)

#### פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 11-12. (13  $\frac{1}{3}$  נקודות)

11. הצג את מדיניות הגרמנים כלפי הפולנים בקרקוב, והסבר שני הבדלים בין מדיניות זו לבין מדיניותם כלפי היהודים. בסס את תשובתך על דוגמאות.

12. הצג את עמדת חברי קבוצת "איסקרא" ואת עמדת חברי "החלוץ הלוחם" בנוגע לדרך המאבק בגרמנים, והסבר את השיקולים שהשפיעו על עמדת כל אחת מהקבוצות.

/המשך בעמוד 6/

## נושא 4 – מלחמת העצמאות

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:  
על אחת מהשאלות 13-14 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 15-16 (פרק שני).

### פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 13-14. (20 נקודות)

13. המלחמה בין היישוב היהודי לערביי ארץ-ישראל

א. הסבר את הסיבות שהניעו את הנהגת היישוב היהודי לזום את תכנית ד'.

מה היו מטרותיה?

הצג שני הישגים של היישוב בעקבות ביצוע תכנית זו.

(11 נקודות)

ב. במהלך ארבעת החודשים הראשונים ללחימה הגיע בן-גוריון למסקנה שלמערכה על

ירושלים חשיבות מרכזית במלחמה.

הסבר מה גרם לבן-גוריון להגיע למסקנה זו, וכיצד השפיעה מסקנתו על המהלכים

הצבאיים בהמשך המלחמה. (9 נקודות)

14. בעיית הפליטים הערבים

א. הסבר את הסיבות העיקריות לעובדה שמאות אלפי ערבים עזבו את ארץ-ישראל

במהלך מלחמת העצמאות. (10 נקודות)

ב. הסבר את עמדת ישראל ואת עמדת מדינות ערב בתום מלחמת העצמאות, בנוגע

לפתרון בעיית הפליטים. (10 נקודות)

### פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 15-16. (13  $\frac{1}{3}$  נקודות)

15. "קרבות עשרת הימים ציינו את סיומו של שלב ההישרדות במלחמתה של ישראל.

עצם קיומה של המדינה נראה עתה מובטח".

(י' גלבר, קוממיות ונמכה - ישראל, הפלסטינים ומדינות ערב, 1948,

הוצאת דביר, 2004, עמ' 234)

הסבר קביעה זו לאור ההישגים הצבאיים של ישראל בקרבות עשרת הימים.

16. תאר את הנסיבות שהובילו למבצע עובדה, והצג את מטרת המבצע ואת תוצאותיו.

/המשך בעמוד 7/

## נושא 5 – עידן האמנסיפציה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 17-18 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 19-20 (פרק שני).

### פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 17-18. (20 נקודות)

#### 17. תנועת ההשכלה – הדור הראשון

א. הסבר את תפיסת העולם של משכילי גרמניה: "היה אדם בצאתך ויהודי באוהלך".

כיצד מימש משה מנדלסון תפיסה זו בחייו? (10 נקודות)

ב. הסבר את ההבדלים בשאלת החינוך היהודי בין התפיסה של נפתלי הרץ וייזל ובין

התפיסה המסורתית. (10 נקודות)

#### 18. יהודי תוניסיה בזמן השלטון הקולוניאלי

א. הקטע שלפניך לקוח ממכתב ששלחה קבוצת יהודים מתוניסיה לנשיא כ"ח בפריז

בשנת 1900.

קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

"הרעיון המנחה את התוראה במוסדות כ"ח בתוניסיה הוא ההתבוללות של האוכלוסייה היהודית. כ"ח עושה כמיטב יכולתה כדי ל'צרפת' את האוכלוסייה הזאת, ובאותה עת דוחקת למקום אחרון את הנושאים היהודיים. בגלל החינוך הזה, הצעירים האלה אינם יהודים ואינם צרפתים. וכך, בהיותם חסרי ידע ביהדות הם מתביישים לעתים קרובות במוצאם, מתעלמים מבני דתם, ומצהירים על בוז עמוק לאמונתם ועוד יותר מכך לנציגיה - הרבנים. הם איבדו את הכבוד להוריהם מכיוון שאינם דוברים צרפתית כראוי. הצעיר המסיים את בית הספר של כ"ח יוצא ובידו על פי רוב תעודת לימודים של בית ספר יסודי בלבד, אך הוא גושא את עיניו למרות כבודו למעמד גבוה במקצועות החופשיים, והושב שזו השפלה לעסוק במקצוע של אביו שהיה מאפשר לו להתפרנס הרבה יותר טוב".

(מעובד על פי שי פישר [עורך], תולדות יהודי ארצות האיסלם בעת החדשה

חטיבה א', מכון שון, עמ' 129)

לדעת שולחי המכתב, אילו בעיות יצרה רשת כ"ח בחברה היהודית בתוניסיה?

על פי מה שלמדת, הסבר עמדה שונה כלפי פועלה של רשת כ"ח.

(11 נקודות)

ב. הצג והדגם שני דפוסי תגובה של יהודי תוניסיה לתהליך המודרניזציה,

במאה ה-19 וה-20. (9 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 19-20. (13<sup>1</sup>/<sub>3</sub> נקודות)

19. הסבר שני גורמים שהביאו לתמורה ביחס של עמי אירופה כלפי היהודים,

במאה ה-17 וה-18. במה התבטאה תמורה זו?

20. הסבר את התפיסה של אברהם גייגר לפיה "המסורת היא תהליך בלתי פוסק של שינוי".

הבא שלוש דוגמאות לביטוי של תפיסה זו בתהליך השינוי שהנהיגה הקהילה הרפורמית בגרמניה.



### נושא 6 – תולדות ארצות הברית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 21-22 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 23-24 (פרק שני).

#### פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 21-22. (20 נקודות)

#### 21. ההגירה וגיבוש הזהות האמריקנית

א. הסבר את הסיבות שהניעו את המהגרים מאירופה להגר לצפון אמריקה.

כיצד התגבשו המהגרים והפכו לאומה אחת, לדעת ההיסטוריון דה־קרבקר?

(11 נקודות)

ב. הסבר כיצד השפיע הספר האמריקני על גיבוש הזהות האמריקנית, לדעת ההיסטוריון

טרנר. (9 נקודות)

#### 22. המאבק למען שוויון זכויות לשחורים במאה ה-20

א. הצג את מאפייני המאבק של התנועה העממית להשגת שוויון שבראשה עמד

ד"ר מרטין לותר קינג. הסבר שתי נקודות מחלוקת בין תנועה זו

ובין תנועת "הכוח השחור" בנוגע לדרך המאבק הנכונה. (11 נקודות)

ב. קרא את הקטע שלפניך, מתוך נאום של הנשיא קנדי ב-1963, וענה על השאלה שאחריו.

"אומה זו נוסדה על ידי אנשים יוצאי אומות רבות ובעלי רקע שונה. היא הוקמה על יסוד העיקרון שכל בני האדם נבראים שווים, ושהזכויות של כל אחד ואחד מאתנו נפגעות, כאשר נשקפת סכנה לזכויותיו של הזולת. כאשר היילים אמריקנים יוצאים לווייטנאם או למערב ברלין, אין יוצאים לבנים בלבד. לפיכך מן הדין שסטודנטים אמריקנים בני כל הצבעים יוכלו לבקר בכל מוסד ציבורי, ושצרכנים אמריקנים בני כל הצבעים יוכלו לקבל אותו שירות במקומות הנותנים שירות לציבור.

לתינוק שחור הנולד באמריקה כיום רק מחצית הסיכויים לסיים בית ספר תיכון ופי שניים סיכויים להיות מובטל בהשוואה לתינוק אמריקני לבן. מי שצבע עורו כהה, אינו יכול לאכול במסעדה הפתוחה לציבור ואינו יכול להצביע בעד נושאי המשרות האמורים לייצג אותו. בכל העולם אנהנו מטיפים להופש וגם מתכוונים לכך, כלום נוכל להגיד לעולם, ועוד חשוב מזה לעצמנו, שזוהי ארץ החופש - רק לא בשביל השחורים?"

(מעובד על פי ר' קליינברגר, תולדות ארצות הברית, מעלות 1983, עמ' 187-188)

על פי הקטע, ציין באילו תחומים לא היה שוויון זכויות לשחורים בארצות-הברית.

הנשיא קנדי התנגד למצב זה. הסבר את הטענות שעליהן הוא מבסס את התנגדותו.

(9 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 23-24. ( $13\frac{1}{3}$  נקודות)

23. הצג את הבעיות שיצרה "חברת השפע" בארצות-הברית מתום מלחמת העולם השנייה עד סוף המאה ה-20, והסבר שתי מגמות שאפיינו את ההתמודדות של נשיאי ארצות-הברית עם הבעיות החברתיות בשנים אלה.

24. אילו התפתחויות ביחסים הבין-לאומיים השפיעו על מעורבות ארצות-הברית בעולם משנות ה-90 של המאה ה-20 ואילך?  
הבא שתי דוגמאות למעורבות זו.

/המשך בעמוד 11/

## נושא 7 – יפן המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:  
על אחת מהשאלות 25-26 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 27-28 (פרק שני).

### פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 25-26. (20 נקודות)

25. יפן בשנות ה-30 של המאה ה-20

א. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

"הדמוקרטיה ביפן הייתה שברירית והתמוטטה בשל הוסר גיסיון. כל עוד הכלכלה תפקדה היטב, הממשלה האזרחית ביפן שמרה על הסטטוס-קו. המשבר הכלכלי שיגה כל זאת – המדיניות הכלכלית שננקטה עזרה לבעלי ההון הגדול ופגעה בעיקר בכפריים ובפועלים העירוניים. תופעות השחיתות בשתי המפלגות הגדולות רק הגדילו את השנאה למפלגות ולפוליטיקאים. גם חולשת הדמוקרטיה במערב, עלייתו של היטלר, שלטון הדיכוי והאימים של סטלין ומעל הכול המשבר הכלכלי העולמי שהחל בארצות-הברית, מעוז הדמוקרטיה, פגעו בערכי הדמוקרטיה. כל אלה הוכיחו להרבה יפנים שאולי הם שגו בעת שחשבו שהדמוקרטיה היא דרך העתיד".

(מעובד על פי מ' מדויני, מפורט ארתור עד הירושימה – עלייתו ונפילתו של המיליטריזם היפני, משרד הביטחון, 2006, עמ' 100-101)

הסבר את הסיבות להתמוטטות הדמוקרטיה ביפן בשנות ה-30, על פי הקטע ועל פי מה שלמדת.

הצג שני ביטויים להתמוטטות הדמוקרטיה ביפן בשנים אלה.

(11 נקודות)

ב. הסבר את הסיבות להתקרבות בין גרמניה ליפן בשנות ה-30, והצג שני ביטויים

להתקרבות זו. (9 נקודות)

26. יפן ברבע האחרון של המאה ה-20

א. מה היו מאפייני השפל הכלכלי ביפן בשנות ה-80 ובשנות ה-90 של המאה ה-20?

כיצד השפיע השפל הכלכלי על הכלכלה ועל החברה ביפן?

(10 נקודות)

ב. הסבר את השיקולים האזוריים והבין-לאומיים שהנחו את מדיניות יפן עם תום

"המלחמה הקרה", והבא שלוש דוגמאות למדיניות זו. (10 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 27-28. ( $13\frac{1}{3}$  נקודות)

27. הסבר מדוע הצטרפה יפן למדינות ההסכמה במלחמת העולם הראשונה,

והבא שתי דוגמאות למעורבותה במלחמה.

כיצד השפיעה מעורבות זו על מעמדה והישגיה של יפן בוועידת ורסאי (1919)?

28. הסבר את המדיניות של יפן כלפי ישראל מהקמת המדינה עד ימינו, והצג את ביטוייה.

/המשך בעמוד 13/

## נושא 8 – סין המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:  
על אחת מהשאלות 29-30 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 31-32 (פרק שני).

### פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 29-30. (20 נקודות)

29. סין בשנות ה-30

- א. מדוע יצא מאו צה-טונג ל"מסע הארוך" (1934-1935)?  
הסבר את השפעת המסע על התנועה הקומוניסטית בסין.  
(9 נקודות)
- ב. מה היו ההבדלים בין הגישה של ציאנג קאי-שק לגישה של מאו צה-טונג בנוגע למלחמה נגד יפן, עד "תקרית סיאן" (דצמבר 1936)?  
תאר את התקרית, והסבר את השפעותיה על המאבק נגד יפן.  
(11 נקודות)

30. סין בשנות ה-50 וה-60

- א. מה היו הסיבות ל"מהפכת התרבות"? (6 נקודות)
- ב. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.
- "בשנותיים הראשונות למהפכת התרבות קרסו מרכזי השלטון והמסד. גם כאשר חש מאו שנוקיי המהפכה שיוזם היו כבדים, הוא לא נקט צעדים לבלום אותה. 'גולם המהפכה קם על יוצרו', חוגים מקרב 'המשמרות האדומים' לא היססו להכריז שמאו איננו די 'מאואיסט' ואופוזיציה בהנהגת אשתו ['כנופיית הארבעה'] לא אפשרה את הפסקת המהפכה. סיום המהפכה היה רק אחרי מות מאו ב-1976".

(מעובד על פי אי שיק, סין במאה ה-20, תשנ"ט, עמ' 92)

- הסבר את הקביעה ש"גולם המהפכה קם על יוצרו", על פי הקטע ועל פי מה שלמדת.  
מי היו הכוחות שגרמו להפסקת המהפכה, ומדוע עשו זאת? (14 נקודות)

### פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 31-32. (13  $\frac{1}{3}$  נקודות)

31. הסבר כיצד הביאה מדיניות בריטניה בנושא הפצת האופיום למלחמה עם סין בשנת 1840.  
מה היו תוצאותיה של מלחמה זו?
32. מה היו הגורמים שהובילו לאירועים המכונים "אירועי כיכר טיינג'אן מן" (1989), ומה הייתה השפעתם על סין ועל יחסיה עם מדינות העולם?

## בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל  
איך להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך